

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

PEDAGOGLARNING INNOVATSION MOBILIGINI BAHOLASH MODEL VA DIAGNOSTIK MEZONLARI

Bagbekova Laylo Kadirbergenovna

Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, doktorant
(DSc)

Annotatsiya

Mazkur maqolada pedagoglarning innovatsion mobilligini baholashning nazariy va metodik asoslari yoritilgan. Innovatsion mobillikning tarkibiy komponentlari tizimli ravishda aniqlanib, ular asosida baholash modeli ishlab chiqilgan. Har bir komponent bo'yicha diagnostik indikatorlar va baholash mezonlari asoslab berilgan hamda innovatsion mobillik darajalarini aniqlash mezonlari taklif etilgan. Shuningdek, Likert shkalasi asosida diagnostika vositasi ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari pedagoglarning innovatsion mobilligini aniqlash va uni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsion mobillik, pedagog, diagnostika, indikator, baholash modeli, raqamli kompetensiya, refleksiya, Likert shkalasi.

МОДЕЛЬ ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ МОБИЛЬНОСТИ ПЕДАГОГОВ И ДИАГНОСТИЧЕСКИЕ КРИТЕРИИ

Багбекова Лайло Кадирбергеновна

Институт переподготовки и повышения квалификации кадров системы высшего
образования, докторант (DSc)

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические и методические основы оценки инновационной мобильности педагогов. Определены структурные компоненты инновационной мобильности и на их основе разработана модель оценки. Обоснованы диагностические критерии и индикаторы по каждому компоненту, а также предложена система уровней оценки инновационной мобильности. Кроме того, разработан диагностический инструмент на основе шкалы Лайкерта. Результаты исследования могут быть использованы для определения уровня инновационной мобильности педагогов и разработки направлений ее развития.

Ключевые слова: инновационная мобильность, педагог, диагностика, индикатор, модель оценки, цифровая компетентность, рефлексия, шкала Лайкерта.

MODEL FOR ASSESSING TEACHERS' INNOVATIVE MOBILITY AND DIAGNOSTIC CRITERIA

Bagbekova Laylo Kadirbergenovna

Institute for Retraining and Advanced Training of Higher Education Personnel, Doctoral
Candidate (DSc)

Abstract

This article examines the theoretical and methodological foundations for assessing teachers' innovative mobility. The structural components of innovative mobility are identified, and an assessment model is developed based on them. Diagnostic criteria and indicators for each component are substantiated, and levels for evaluating innovative mobility are proposed. In addition, a diagnostic tool based on the Likert scale is developed. The results of the study can be

used to determine the level of teachers' innovative mobility and to design strategies for its development.

Keywords: innovative mobility, teacher, diagnostics, indicator, assessment model, digital competence, reflection, Likert scale

Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimining rivojlanishi pedagoglarning kasbiy faoliyatiga qo'yilayotgan talablarni tubdan o'zgartirmoqda. Zamonaviy pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki innovatsion yondashuvlarni ishlab chiquvchi, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanuvchi hamda ta'lim jarayonini tahliliy asosda boshqaruvchi mutaxassis sifatida namoyon bo'lmoqda [2]. Shu jihatdan, pedagoglarning innovatsion mobilligi ularning kasbiy rivojlanishining muhim ko'rsatkichi sifatida qaraladi.

Mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning innovatsion mobilligiga oid yondashuvlar asosan nazariy jihatdan yoritilgan bo'lib, uni kompleks baholashga qaratilgan tizimli model yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Xususan, innovatsion mobillikning tarkibiy komponentlari, ularni ifodalovchi indikatorlar hamda baholash mezonlarini integratsiyalashgan holda aks ettiruvchi diagnostik yondashuvlar yetishmaydi.

Mazkur holat pedagoglarning innovatsion mobilligini aniq baholash va uni maqsadli rivojlantirish jarayonini murakkablashtiradi. Shu sababli ushbu maqolada pedagoglarning innovatsion mobilligini baholashga qaratilgan model ishlab chiqilib, uning tarkibiy komponentlari, diagnostik indikatorlari va baholash darajalari asoslab beriladi.

Pedagoglarning innovatsion mobilligini baholash modeli tizimli va ko'p komponentli yondashuv asosida ishlab chiqildi. Mazkur model pedagogning kasbiy faoliyatini kompleks baholash imkonini beruvchi integrativ tizim sifatida qaraladi.

Modelning tarkibiy asosini pedagogning innovatsion faoliyatini tavsiflovchi, bir-biri bilan uzviy bog'liq komponentlar tashkil etadi. Jumladan, moslashuvchanlik pedagogning o'zgaruvchan ta'lim muhitiga moslasha olish qobiliyatini ifodalaydi, innovatsion faollik uning yangi pedagogik g'oyalarni ilgari surish va amaliyotga joriy etishga bo'lgan intilishini aks ettiradi. Kasbiy rivojlanish pedagogning uzluksiz o'rganish faoliyatini ta'minlasi, raqamli kompetensiya zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llay olish darajasini belgilaydi. Refleksiya va kreativlik esa pedagogning o'z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish imkoniyatlarini ifodalaydi.

Mazkur komponentlar o'zaro integratsiyalashgan holda pedagogning innovatsion mobilligini shakllantiradi va uning umumiy darajasini aniqlashga xizmat qiladi. Model asosida ishlab chiqilgan diagnostik indikatorlar va baholash mezonlari pedagoglarning innovatsion faoliyatini tizimli ravishda baholash imkonini beradi.

Pedagoglarning innovatsion mobilligini baholash uchun har bir komponent bo'yicha diagnostik mezonlar va indikatorlar tizimi ishlab chiqildi [5]. Mazkur tizim pedagogning innovatsion faoliyatini ko'p qirrali baholash imkonini beradi.

1-jadval. Innovatsion mobillik komponentlari, mezonlari va indikatorlari

Komponent	Mezon	Indikatorlar
Moslashuvchanlik	O'zgarishlarga moslashuv darajasi	yangi pedagogik va raqamli texnologiyalarni tez o'zlashtira olish; o'zgaruvchan ta'lim sharoitlariga moslasha olish; yangi metodlarga ochiqlik
Innovatsion faollik	Innovatsion faoliyat darajasi	yangi pedagogik g'oya va metodlarni ishlab chiqish; innovatsion texnologiyalarni dars jarayoniga joriy etish; tashabbuskorlik va yangilikka intilish
Kasbiy rivojlanish	Uzluksiz ta'lim faoliyati	malaka oshirish kurslarida ishtirok etish; mustaqil o'rganish faoliyati; yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga intilish

Raqamli kompetensiya	Raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi	LMS, AI va boshqa raqamli vositalardan samarali foydalanish; raqamli ta'lim resurslarini yaratish va qo'llash; ma'lumotlarni tahlil qilish ko'nikmalari
Refleksiya va kreativlik	Refleksiv va ijodiy yondashuv	pedagogik faoliyatni tahlil qilish; xatolar ustida ishlash; yangi yondashuvlar va kreativ g'oyalarni ishlab chiqish

Mazkur indikatorlar tizimi pedagoglarning innovatsion mobilligini kompleks baholash imkonini berib, uning tarkibiy komponentlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv pedagogning innovatsion faoliyatini nafaqat tavsiflash, balki uni miqdoriy baholash uchun ham asos bo'lib xizmat qiladi.

Pedagoglarning innovatsion mobilligini aniqlash maqsadida Likert shkalasi asosida diagnostika vositasi ishlab chiqildi [3]. Mazkur vosita innovatsion mobillikning asosiy komponentlari bo'yicha savollar tizimini o'z ichiga oladi. Jumladan, moslashuvchanlikni baholash uchun pedagogning yangi texnologiyalarni o'zlashtirish qobiliyatini aniqlovchi, innovatsion faollik uchun yangi metodlarni joriy etishga oid, kasbiy rivojlanish uchun uzluksiz o'rganishga yo'naltirilgan, raqamli kompetensiya uchun texnologiyalardan foydalanish darajasini aks ettiruvchi hamda refleksiya va kreativlik uchun faoliyatni tahlil qilish va yangicha yondashuvlarni qo'llashga oid savollar ishlab chiqildi.

Pedagoglarning innovatsion mobilligini baholash bilan bir qatorda, uni rivojlantirish mexanizmlarini aniqlash ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion mobillikni rivojlantirish quyidagi ustuvor yo'nalishlar asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

Birinchidan, muammoli va loyiha asosida o'qitish texnologiyalarini joriy etish pedagoglarning innovatsion faoliyatini faollashtiradi. Bunday yondashuv pedagogni faqat bilim beruvchi emas, balki muammoni yechishga yo'naltiruvchi fasilitator sifatida shakllantiradi.

Ikkinchidan, raqamli ta'lim muhitidan samarali foydalanish innovatsion mobillikni rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. LMS tizimlari, sun'iy intellekt vositalari va raqamli platformalar pedagogning kasbiy faoliyatini transformatsiya qiladi hamda uning raqamli kompetensiyasini oshiradi.

Uchinchidan, reflektiv faoliyatni tashkil etish pedagogning o'z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirishiga xizmat qiladi. Refleksiya asosida pedagog o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, innovatsion rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi.

To'rtinchidan, uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Malaka oshirish kurslari, treninglar, seminarlar va xalqaro tajriba almashinuvi pedagoglarning innovatsion mobilligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, innovatsion mobillikni rivojlantirishda motivatsion muhit yaratish ham muhim omil hisoblanadi. Pedagoglarni innovatsion faoliyatga rag'batlantirish, ularning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash va natijalarini baholash tizimini takomillashtirish zarur.

Mazkur mexanizmlar pedagoglarning innovatsion mobilligini rivojlantirishga kompleks yondashuvni ta'minlab, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot natijalari pedagoglarning innovatsion mobilligini baholashga qaratilgan tizimli va kompleks modelni ishlab chiqish imkonini berdi. Taklif etilgan model innovatsion mobillikning asosiy tarkibiy komponentlari — moslashuvchanlik, innovatsion faollik, kasbiy rivojlanish, raqamli kompetensiya hamda refleksiya va kreativlik asosida qurilgan bo'lib, pedagoglarning kasbiy faoliyatini ko'p qirrali baholashga xizmat qiladi.

Ishlab chiqilgan diagnostik mezonlar va indikatorlar tizimi pedagoglarning innovatsion faoliyatini aniq va tizimli baholash imkonini berib, ularning kasbiy rivojlanish darajasini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, Likert shkalasi asosida taklif etilgan diagnostika vositasi innovatsion mobillikni miqdoriy jihatdan baholash imkoniyatini yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning innovatsion mobilligini baholash nafaqat ularning mavjud holatini aniqlash, balki ularni maqsadli rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, ishlab chiqilgan model ta'lim tizimida pedagoglarning innovatsion faoliyatini takomillashtirish, ularning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi muhim metodik vosita sifatida qaraladi.

Xulosa qilib aytganda, pedagoglarning innovatsion mobilligini baholashga qaratilgan mazkur yondashuv ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bagbekova L. K. Raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning innovatsion mobillik darajalarini oshirish pedagogik muammo sifatida // Belarus–O'zbek ilmiy-metodik jurnali. – Toshkent, 2025. – № 5. – B. 7.
2. Bagbekova L. K. Pedagoglarning innovatsion mobilligi va raqamli transformatsiya // "Tibbiyot va ta'lim sifatini oshirishda innovatsiyalarning o'rni, muammolari" Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Buxoro, 2025.
3. Creswell J. W. Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. – 4th ed. – Thousand Oaks: Sage Publications, 2014.
4. Fraenkel J. R., Wallen N. E., Hyun H. H. How to design and evaluate research in education. – 8th ed. – New York: McGraw-Hill, 2012.
5. Selwyn N. Education and technology: Key issues and debates. – 2nd ed. – London: Bloomsbury Academic, 2016.